

Н.М. Гаркуша, канд. екон. наук (*ХДУХТ, Харків*)
І.В. Руденко, канд. екон. наук (*ХДУХТ, Харків*)

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності дає можливість визначити стан й основні тенденції розвитку світового господарства, кон'юнктуру світового ринку, економіко-правові засади зовнішньоекономічної діяльності, а також зробити обґрунтований вибір ділового партнера, оцінити його фінансове положення.

Як показало дослідження, в сучасних умовах господарювання основними напрямками аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні є: аналіз впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємства; аналіз виконання експортних виробничих контрактів та торговельних угод; аналіз руху інвалютних грошових коштів.

Під час аналізу впливу акціонерів-нерезидентів на діяльність підприємства вивчають динаміку загальної суми зареєстрованого статутного капіталу та суми акцій, яка знаходиться в обігу (скоригований зареєстрований статутний капітал).

Аналізуючи експортні операції, насамперед, звертають увагу на: виконання експортних контрактів за вартістю, за фізичними обсягами експортованої продукції, за термінами поставок; розрахунок впливу факторів, що позначаються на вартісних та кількісних показниках виконання експортних контрактів; причини невиконання експортних контрактів за будь-якими параметрами.

Першим етапом аналізу є вивчення структури реалізації продукції за експортними угодами. Специфіка аналізу полягає, по-перше, у тому, що треба враховувати значну кількість видів експортних угод, крім прямих експортних поставок продукції. Бартерні, консигнаційні, реекспортні угоди, договори на переробку давальницької сировини також підлягають аналізу. Останнім часом з'явилася можливість проводити поставки на умовах комерційного кредиту, при якому продаж товарів здійснюється з відстрочкою платежу на певний період. Аналізу цих операцій слід приділяти особливу увагу. У процесі аналізу необхідно встановити значення для підприємства комерційного кредиту, визначити розмір і динаміку заборгованості підприємства за такими кредитами і середні строки їх погашення.

По-друге, існує проблема приведення (перерахунку) різних валют конкретних експортних контрактів до єдиної базової валюти, за якою проводиться аналіз.

Структурний аналіз обсягу реалізації продукції за експортними контрактами доповнюється його факторним аналізом.

Обсяг продукції (товарів, робіт, послуг), реалізованої за експортними контрактами, знаходиться під впливом таких факторів, як: середня вартість одного експортного контракту; середня кількість експортних контрактів, що приходяться на одного покупця (активність покупців); кількість іноземних клієнтів (замовників, покупців).

На другому етапі аналізу слід вивчати виконання експортних угод за номенклатурою та асортиментом продукції (товарів, робіт, послуг). При цьому оцінку слід здійснювати не тільки у вартісних, але й в натуральних одиницях вимірювання. Окремо необхідно показувати транспортні та митні витрати.

На третьому етапі аналізу досліджують виконання експортних угод за термінами поставок. Недотримання термінів експортних поставок спричиняє, як правило, досить жорсткі штрафні санкції. Тому причини, що призвели до порушення термінів поставок, треба докладно вивчати та аналізувати.

Аналіз дотримання термінів експортних угод проводять як у кількісній, так і в якісній оцінці. За кількісний показник беруть питому вагу прострочених або невиконаних експортних угод у їхньому загальному обсязі, за якісний – суму сплачених штрафних санкцій за порушення термінів виконання угод та їх питому вагу у загальній вартості контракту.

Одним із найважливіших напрямків аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, на наш погляд, є аналіз руху інвалютних коштів.

Основною метою аналізу руху інвалютних коштів є висновок про можливість внутрішнього фінансування. Для цього варто детально вивчити склад та структуру інвалютних коштів і визначити суму перевищення їх надходження над витратою.

Застосування запропонованої методики аналізу дасть можливість об'єктивно оцінювати окремі аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємств, виявляти основні чинники, що впливають на їх зміну. Це забезпечить можливість ухвалювати управлінські рішення, що стосуються розширення інноваційної діяльності, спрямованої на розроблення нових товарів з урахуванням ринкових вимог та стратегії підприємства.